پۆرترێتە راستەقینەکەی باوکی هەژاران … نووسینی: ستیڤان شەمزینی

“لەوانەیە ئێمە مێژوومان بیر بچێتەوە، بەڵام مێژوو ئێمە لە بیر ناکات”
فریدریک جیمسن

ئەمڕۆ دوو ساڵ ت□پ□□□ی بەسەر مردنی “نەوشیروان مستەفا”دا. لە نێو ئەو فەزا تەوتەمپەرستیی و مردووپەرورییەی ئێمەدا، مەرگ دەسەڵاتێکی فراوانی هەیە لە سڕینەوەی پۆرترێتی راستەقینەی کەسایەتی تاکی مردوودا، بە شێوەیەک وێنایەکی ئیدیاڵی وەها بۆ مردووەکان دادەتاشرێت، بە هیچ کلۆجێک نەنگی و ناشرینییەکانیان نەبینرێت. ئەوەی راستی بێت دەمێکە ئەو جۆرە پرسەگێڕان و هەڵدان بە شکۆی مردووەکانم ناو ناوە زەلکاوی عاتیفی، گەر تەواو خۆت جڵەو نەکەیت، دەبیتە بەشێک لە ئاپۆرای شیوەنگێڕ. ئەمە نە تەنیا لە مردنی نەوشیرواندا بە زەقی دەرکەوت، بەڵکو لە هێنانەوەی تەرمی مەلا مستەفا و مردنی جەلال تاڵەبانیشدا بە هەمان ئەو تۆخییە دەرکەوتبوون و دەرکەوتن. ئەو دیمەنەی دوو ساڵ بەر لە ئەمڕۆ لە ناشتنی تەرمی نەوشیروان و دواتریش لە پیرۆزکردن و بە “مەرقەد”کردنی گۆڕەکەیدا بینیمان، جارێکی تر کرمێبوونی کولتووری سیاسیی کوردیی خستەوە بەرچاومان کە تەنیا ژینگەیەکی لەباری بەرهەمهێنانی سێکت و دەروێشگەرایی و سەرۆک و سەرکردەپەرستییە. لە هەمان کاتدا نەخۆشی سەندرۆمی ستۆکهنی□ی کۆمەڵگەی کوردیی وەک فاکتێکی تاڵ بەرجەستە کرد، ئەم عاشقبوونە بە جەلاد، ئەوانەی ژیانی م□ر□ق پووچ دەکەنەوە و ئازادیی بە بارمتە دەگرن، وەنەبێ نەخۆشییەکی تازە دۆزراوەی دوای ئەو رووداوەی پێش پەنجا ساڵێکی بانکێکی شاری ستۆکهۆڵم بێت، بەڵکو بەشێوەیەکی پریمیتیڤ لای “ئیبن خەلدون” تیۆریزە کراوە و بەو پێیەی جەخت دەکاتەوە “چەوساوە هەموو کات عاشق و لاساییکەرەوەی چەوسێنەرەکەیەتی”. ئەم گەلاڵەیەی کتێبی “المقدمە” لە کەتواری کوردیدا بە رووونی خۆی دەنوێنێت بەتایبەت لە پرسە و ماتەمینی سەرکردە سیاسیی و کاریزماتیکەکاندا.

بە دەستی خۆم نییە، هەموو کات لە بەرامبەر ستەمکاریی سەرکردە سیاسییەکاندا، چاوەڕوانی پیرەمێردە تۆڵۆست□ی□کی چیرۆکی “ئەسەرحەدون”م. تۆڵستۆی لەم چیرۆکەدا کە ساڵی 1903 نووسیوویەتی،

لە رێی چیرۆکێکی هونەرییەوە بەسەرهاتی پادشا "ئەسەرحەدون"ی ئاشووری دەگێڕێتەوە، لەو کاتەی تەواوی شارێک خاپوور دەکات و کاولکاریی دەستی دەگاتە هەموو پنتێکی شارە داگیرکراوەکە و بە وتەی خۆی کۆوێکی لە تەرمی سەربازانی دوژمن هەڵچنیوە، بیری لەوە دەکردەوە پادشا لایلی بە خازوق ئیعدام بکات. پیرەمێردێکی لێ پەیدا دەبێت و پێی دەڵێت، تۆ ئەسەرحەدون نیت، تۆ لایلیت. تۆ سەرنەکەوتوویت بەڵکو شکستت هێناوە. بە سەلماندنی قسەکانی داوا لە پادشا دەکات بچێتە ناو ئاوێک و سەری بخاتە ژێرەوە و ئەمیش شەربەیەکی ئاو دەڕژێت بەسەریدا، لەو چەند چرکە کەمەی سەری ئەسەرحەدون لەناو ئاوەکەدایە، خەیاڵە ترسناکەکان واقیع ئاوەژوو دەکەنەوە، خۆی دەبینێت بووە بە لایلی و بە رووتی لە گۆڕەپانی ئیعدامدایە، دەمێکی تر خۆی وەک کەرێکی کێوی دەبینێت، ئەسەرحەدون بە تیرێک راوی دەکات. لەم کاتە ناخۆشە سەری لە بن ئاوەکە بەرز دەکاتەوە و تووشی تەقین بووە، پیرەمێردەکە بە هێمنی پێی دەڵێت "ئێستا بۆت روون بووەوە لایلی تۆیت، نەک هەر ئەو سەرباز و جەنگاوەرانە، بەڵکو ئەو ئاژەڵانەشی راوت دەکردن، بە ناوی میوانداریی و زیافەتەوە دەتخواردن خۆت بوویت، وات وەنا دەکرد ژیان بە تەنیا لە تۆدا هەیە و هەر تۆش مافی ژیانت هەیە".

لە مردنی نەوشیرواندا چاوەڕوانی ئەوە بووم، کۆمەڵگە بە دەنگێکی کۆراڵئاسا بڵێت واتدەزانی جیهان بۆ تۆ دروستکراوە و ئەو هەموو گەنجە بۆ ئەوە لە دایکبووون سایکۆپاتێکی وەک تۆ یەک یەک بیانکوژێت. ئەگەر لە کاتی دەسەڵات و ژیانیدا ئەم دەربڕینە زبرە بەهۆی زەبروزەنگ و تۆقاندنی کاکە نەوەوە کردەیەکی ریسک ئامێز و مەحاڵ بووبێت، خۆ بایکۆتی ئەو هەموو شیوەنگێڕیی و خۆڵنینەوە دەستەجەمعییەی شارێک دەیتوانی هەمان مانا بدات. لەبەر ئەم فاکتەرە هیچ ناوێکی ترم بۆ ئەو پرۆسەسی تەقدیس و تەوتەمیزەکردنەی نەوشیروان بۆ نادۆزرێتەوە، تەنیا ئەوەندە دەتوانم بڵێم زۆرینەی کورد گرفتارن بە نەخۆشی دەروونی و گرێی عاشقبوون بە جەلاد.

لە نێوان نەوشیروان و ئەبوتەبەردا

لە هەفتاکانی سەدەی رابردوودا، لە پرۆسەی پاکتاوی ناو ریزەکانی حزبی بەعس لە عێراق، هاوکات بە لەناوبردنی ژمارەیەک کۆمۆنیستی چالاک، کۆمەڵێک کوشتن بەشێوازێکی نامۆ ئەنجامدران. پشکی شێری ئەو کوشتنانە رووی لە ئەکتیڤیستە سیاسییەکانی ناو باڵی دەستە چەپی پارتی بەعس بوو، ئەویش بە هۆڤترین فۆرمی کوشتن لە رێی تەور و کێردەوە، هەموو ئەمانەش بەسترانەوە بە تاقمێکی دەمامکداری

چەتەگەرەوە کە کەسایەتییە یەتەپییە ریالییەکەی ئەبوتەبەر ناوەک بوو لە شاری بەغداد. باڵی سەدام- بەکر و زەرینە لە حزبی بەعس بەو هەموو دەندەییەی خۆیانەوە دەیانویست ئەبوتەبەر وەک شەبەحێکی خراپەکار بناسێنن و بەهیچ کلێجە نەیاندەتوانی خاوەندارێتی لە دەڵەقییەکانی بکەن. نەوشیروانیش لە مێژووی نزیکی کورددا هەمان کارەکتەری ئەبوتەبەرە بە ڤێرژنە گوردییەکەی، بەڵکو توند و دەڵەقانەتر پاکتاویی فیزیکی و نابەرجەستەی هەموو یار و نەیارانی کردووە. تەوروەشاندن بە کوشتنی مرۆڤ بەتایبەت نەیارانی سیاسیی فۆرمێکی زۆر دەخوازی نەوشیروان بوو، ئەمەش کار ڕێکەوت نەبوو، چوونکە لە بەتەی هەمان سیستمی پەروەردەیی ئەبوتەبەردا چاوی پشکوتبوو، بەو پێیەی دوا نارنجۆک خستنە ئاهەنگی سانەوی سلێمانی کچان لە ڕێی جەمالی ئەحە خورشەوە، بە سەپەرتی نازم گزاری بەڕێوەبەری ئەمنی گشتیی ئەوکاتی عەراق کارئاسانی بە کرا بە سەفەری دەرەوەی وڵات و “کەناری دانوب”. مۆدیلی کوشتن لەسەر شێوازی قەسابەکان، وەک دوا فۆرمی دەڵەقانەی کوشتن، مۆدیلێک بوو لە ڕێی نەوشیروانەوە چووە ناو مێژووی نزیکی سیاسیی کوردەوە.

ئەوەی جەنگەی سەرنجی منە هەر ئەوە نییە هەردوو کەسایەتی ئەبوتەبەر و نەوشیروان لە یەکتر دەچن، بەڵکو ئەو واقیعە تاڵەشە هەنووکە لە دۆخی کۆمەڵگەی کوردیدا دەیبینین. ئاخر ئەبوتەبەر وەک دەندەیەک چووە زبڵدانی مێژووەوە، لە چینی یادەوەریی عەراقییەکاندا وەک تارمایییەکی ترسناک جێی خۆی گرتووە و ئامادەگی هەیە. کەچی نەوشیروان بە بیۆگرافیاکەی کە خوێن و کوشتن و تەوروەشاندنە، وەک مارتن لوسەر کینگ لای نەوەیەکی بە ئاگا لە دیرەک، وێنایەکی قەشەنگی بە کێشراوە. لەوە کەمیدە ترازیدتریش گەڵەکەی وەک جەنگەیەکی پیرۆز تەماشا دەکرێت “ناوهێنانی گەڵەی نەوشیروان، بە مەزار خۆی لە خۆیدا دەلالەتی زۆری هەیە یەکێک لەوانە پیرۆزیی پێ بەخشینە”.

ڕەنگە ئەمە تاڵترین واقیعی زیهینی و بەرجەستەی کۆمەڵگەیەک بێت خوێنڕێژێک بە سیمبولی هیومانیزم و رابەری چاکسازیی سکێچ دەکات، هەر بەو پۆرترێتە ساختەوە دەیەوێت بیخاتە لاشعور و مێشکی نەوەیەکی بێ مێشک و پاسیڤی وەک ئەو نەوە هەژارەی لە رووی خوێندەواریی سیاسیی و مەعریفییەوە لە کوردستان بەرهەم هێنراوە. هەروەک دەبینن هەموو وزەی ئەم نەوەیە لە چەند هەجو و جنێوێکی سیاسیدا خۆی دەبینێتەوە بەرامبەر کەسێک برینێک بخاتە نارسیزمییەوە و لە خەونی قووڵی بێ ئاگایدا نەقیزەیەکی هۆشیارانە بکات بە مێشکیدا و بێداری بکاتەوە. ئەو خەونی پێچەوانە دەبینێت و نایەوێت بەخەبەر بێتەوە!.

باوکی هەژاران

نازناوی "باوک"ی هەزاران بۆ خۆی جێگەی هەڵوەستە لەسەرکردنە. باوک ڕەمزی دەسەڵاتخوازیی خێزانییە و تێرمێکی پیاوسالارییە. ڕەنگە نهێنی کوشتنی ژنانی دوای ساڵی 1991 و ڕاپەڕینی باشوور، بە بڕیاری باوکی هەزاران، زادەی ئەو دەرەقییە باوکسالارییە بێت ئەندێشەی نەوشیروانی داگیرکردبوو. تەنانەت لەسەردەمی "گۆڕان"یشیدا، وەک پارتریارکێکی پیر هێندەی جەختی لە "سەوابیت"ی ئاینی دەکردەوە، تەنانەت نەیدەتوانی چەشنی پڕوپاگەندەی هەڵبژاردنیش باس لە کێشە جێندەرییەکان و یەکسانی ڕەگەزایەتی بکات. گەر لە مافی "موچەی کابان"یش وەک بەشێک لە بەرنامەی سەرەتای حزبەکەی بۆ هەڵبژاردن ورد بینەوە، ئەو مافە نەک یارمەتی ژن نادات، بەڵکو بەشێکە لە پرۆسەی بەندکردن و هێشتنەوەی ژنان لە مەتبەخی ماڵەکاندا، تا ئەوەی ژن وەک کارەکتەرێکی ئەکتیڤ پێ نەنێتە کایەی سیاسیی و ئابووری و بەڕێوەبردنی کۆمەڵگە. هەر بۆیە ژن لە حزبە نوێیەکەی ئەودا "گۆڕان" هیچ جێگەیەکی شایانی باسی نەبوو، دەست و ڕای ژن لە هیچ ناوەندێکی بڕیاردا نەدەبینرا و تائێستاش نابینرێت.

ئەوەش بە پێچەوانەی نەریتی هاوڕێی مێژووییەکەیەوە بوو "مام جەلال"، چوونکە هاوژینی ئەو "هێرۆ ئیبراهیم" ڕۆڵێکی ئێجگار بەرچاوی هەبوو لە ئاڕاستەکردنی ژیانی حزبیدا، هەمیشەش لە سەردەمی ژیان و دەسەڵاتی بێ سنووری خودی تاڵەبانیدا، وەک ژنێکی چالاک و خاوەن بڕیاری یەکلاکەرەوە دەرکەوتووە "قسە لەسەر ئەو سیاسەتە نییە هێرۆ ئیبراهیم بەڕێوەی دەبرد، بەڵکو قسە لەسەر پێگەکەیەتی، هەروەها هەڵسەنگاندنێکی بەراوردکاریشە". هەر لەم سیاقەدا دەتوانین تێرمی "باوک" وەک وەسفێک بۆ نەوشیروان بەو دیوەدا بخوێنینەوە لەسەر ڕوانگەی پارتریارکی بینا بووە، کەی وەسفەکەش بەسەریەکەوە "باوکی هەزاران" ناوێکی ترە پڕە لە ئیشکالییەت و سەیر و سەمەرەیی. ئاخر هەزاران باوکیان نییە، جگە لەو باوکە دەڕۆقەی وەک بردناشە بۆی چووە بە ناوی داکۆکیکردن لێیانەوە دەوڵەمەند دەبێت. داستانی نەوشیروانیش بە دەوڵەمەندبوونی خۆی و بەجێهشتنی سەرمایەیەکی خەیاڵی بۆ منداڵە بایەلۆژییەکانی و هەزارتربوونی ئەو هەزارانەی لە ژێر باڵی باوکایەتیدا لە دەوری گووتارێکی سواو کۆی کردبوونەوە کۆتایی هات!!. ئەمە جگە لەوەی نازناوی باوکی هەزاران، باوکی پڕۆلیتاریا، ئەو نازناوانە بوون بە گەورە دیکتاتۆری سۆڤێتی "جۆزیف ستالین" داتاشرابوون. سەیر بکەن رابەری ریفۆرم و عەدالەتی کۆمەڵایەتی کوردیی، لە فەرهەنگی کێوە نازناوەکانی داتاشراوە؟!.

ڕێبازی نەوشیروان

ڕەباز، تەنانەت گەورەترە لە فەلسەفەیەکی دیاریکراو. جاری وا هەیە بە هیمەتی چەندان فەیلەسووف، بە تێپەڕینی چەند دەیە بگرە سەدەش، ڕەبازێکی تر بە ژیان و دنیا گۆڕاوە بووە. ڕەباز ناوبانگێکی هەڵەی هەیە لە فەرهەنگی زمانەوانی ئێمەدا. چون دواجار ڕەباز ڕێگەیەکە بە ژیان و بیرکردنەوە. حیساب لەسەر هەموو شتێکی ورد و درشت کراوە لە ڕەبازەکاندا. تێگەیشتنی من بەو جۆرەیە: سەرمایەداریی ڕەبازە، کۆمۆنیزم ڕەبازە، ئیسلام و کریستیانیزم ڕەبازن. چوونکە لە ڕەبازەکاندا مرۆڤ و کێشە و ئارەزوو و مەیل و خواستەکانی، ئێستا و ئایندە و ڕابردووی بە هەند گیراوە، ناکرێت بە چەند کتێبێکی پەرش و بڵاوی نەوشیروان بوترێت ئەمانە گۆڕانکاری ڕەبازێکن بە ژیان، هیچ نەبێت بە مرۆڤی کورد. ئاخر زیاتر لە شەش کتێبی نەوشیروان گێڕانەوەی چیرۆکی کاری سیاسیی خۆیەتی و دەچنە خانەی بیۆگرافیا، چەندان کتێبی تری دەچنە بواری ساغکردنەوەی مێژوویی نەک مێژوونووسی، دوو سێ کتێبی تری ساغکردنەوەی ڕۆژنامەوانین. بە شەخسی خۆم لەو بوارەدا لە نەوشیروان زیاترم کردووە، هێشتا ناوێرم بە خۆم بڵێم ڕۆشنبیر، چجای خاوەن ڕەباز.

لە نەریتی کوردییدا کتێب نووسین، مرۆڤ دەکاتە خاوەن ڕەباز، ئەگەر وابێت دەبێت لە دنیادا ملیۆنان ڕەبازی جیا جیامان هەبێت بە ژیان، بە خەبات، بە شۆڕش و هتد.. ئێمە لە بیرمان چووە هەزاران کتێبی خراپ هەن، هەزاران کتێبی تریش بە ئەوە دەنووسرێن ببنە ڕەبازێک بە ژیان، بەڵام فەرامۆش دەکرێن. کەچی نەوشیروان هیچ تیۆری و ئایدیۆلۆگییەکی بەرهەم نەهێناوە، هیچ کتێبێکی نییە بایی ئەوە بێت بکرێتە ڕەبەرێک لە بوارێکی دیاریکراودا، هێشتا هەوڵ هەیە ئەفسانەیەک بە ناوی ڕەبازی نەوشیروانەوە دروست بکرێت. وەک وتم کتێب مرۆڤ ناکاتە خاوەن ڕەباز، دەبێت ئەوەش بە بیر بهێنینەوە، زۆرینەی دیکتاتۆر و خوێنمژەکان بەدەر لە کاریزما و تواناکانیان لە بواری وتارداندا، خاوەنی کتێب بوون، لەم ڕووەوە کتێبی "ماین کامپف"ی ئادۆلف هیتلەر و "کتێبی سەوز"ی قەزافی و کتێبە زۆر و بۆرەکانی ستالین و ماوتسی تۆنگ و سەدام حسێن و جەمال عەبدولناسر و تاد.. نموونەی زیندوون. هەرچەند لێرەدا چوواندنی کەسەکان لە ئارادا نییە، بەقەدەر ئەوەی راوەستانە لەسەر سترەکتۆرە سایکۆلۆییەکانی پشت چیرۆکی ئەم دیکتاتۆرانەی بیۆگرافی خۆیان بە خۆیان نووسیووەتەوە.

گۆقاری رزگاری .. شەڕەجنێو و دژایەتی

ئەوکاتەی نەوشیروان مستەفا کادرێکی گەنج و چالاکی باڵی مەکتەبی

سیاسیی پارتی بوو، شەڕێکی سەخت و خوێناویی لە نێوان هەردوو باڵەکەی پارتیدا بەڕێوە دەچوو، نەوشیروان بە سروشتی حاڵ کەسێکی دەمارگیر و توند بوو لە مامەڵە و هەڵوێستدا، لە ماوەیەکی ئێجگار کەمدا وەک دڵسۆزی باڵی مەکتەبی سیاسیی و دوژمنێکی گەورەی باڵی بارزانی و خودی بنەماڵەی بارزانی خۆی بە هەموو لایەک ناساند، ئەم هەڵوێستانە بە روونی لە ژمارەکانی گۆڤاری "رزگاری"دا دەردەکەون.
ئەو گۆڤارە یەکەم ژمارەی لە ساڵی 1969 بڵاوبۆیەوە و نەوشیروان خاوەن ئمیتیازی بوو، تێکڕاش سیانزە ژمارەی لێ دەرچوو لەماوەی یەک ساڵێدا، چوونکە دوا بەدوای دەرچوونی بەیاننامەی یانزەی ئازار و توانەوەی باڵی مەکتەبی سیاسیی لە باڵی بارزانیدا، ئیدی ئەو گۆڤارەش نامێنێت، ئەگەرچی کاتی خۆی "رەفعەتی مەلا" لە چاوپێکەوتنێکدا وتبووی ئەم گۆڤارە بەپارە و پیتاکی دەوڵەمەندەکانی سلێمانی دەرچووە، بەڵام راستییەکە ئەوەیە بە هاوکاریی و دارایی رژێمی عێراق دەردەچوو، ئەگەر وابووایە کاک رەفعەت دەیتوانی ناوی دوو لەو دەوڵەمەندانەی بهێنایە کە پێش 50 ساڵ یارمەتی ئەو گۆڤارەیان داوە.
یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی گۆڤاری رزگاری ئەوە بوو، ستایلی کاری رۆژنامەوانی کوردیی گۆڕی و ئاستی رەخنە و نووسینی سیاسیی هێنایە خوارەوە بۆ شەڕەجنێو و موهاتەرات، دەکرێت بڵێین سەرەتای شەڕەجنێو و موهاتەرات نووسین لە بواری رۆژنامەوانی کوردییدا دەگەڕێتەوە بۆ ئەو گۆڤارە، چوونکە ئەوە یەکەمجار بوو بە درێژایی حەفتا و یەک ساڵەی تەمەنی رۆژنامەوانی کوردیی بەوجۆرە زمان و دەربڕینە گۆڤارێک بە زمانی کوردیی دەربچێت. ئەو گۆڤارە تۆوی دوژمنایەتی لە نێوان بەشەکانی کۆمەڵگەی کوردییدا چاند، ئەو کولتوورە سەقەت و خراپەی یەکتر رەتکردنەوە و داشۆرینی مێژووی یەکتر لە لاپەڕەکانی ئەم گۆڤارەوە چەکەرەیان کرد و پاشان بوونە کولتوورێکی باوی ناوی ژیانی حزبایەتی لە کوردستاندا، بەتایبەت لە قۆناغەکانی دواتردا کە نەوشیروان دەبێتە سەرکردەی مەیدانی یەکێتی و هێز و چەک و میدیا و توانستی مرۆیی هەموو دەکەونە بندەستی. بە کورتی و کوردیی نەوشیروان، "رزگاری" بۆ سێ مەبەست دەرکرد، یەکەم: داشۆرینی سیاسیی و دروستکردنی فەرهەنگی شەڕەجنێو. دووەم:دژایەتی بنەماڵەی بارزانی. سێیەم: کۆکردنەوەی نوخبەی گەنجی باڵی مەکتەبی سیاسیی بۆ دروستکردنی رێکخستنێکی نوێ.

بنەماڵەی بارزانی .. گرێی سەرەکیی نەوشیروان

زۆرێک لە هاوتەمەنەکانی نەوشیروان باس لەوە دەکەن، ئەو پیاوە جگە

لەوەی کەسێکی ناکۆمەڵایەتی “سایکۆپاسی” بووە، لەهەمان کاتدا کۆمەڵێک گرێی دەروونیشی هەبووە. یەکێک لە گرێ دەروونییەکانی ئەوە بووە ئەو لە زووەوە هەستی کردووە لە چینی خوارەوەی کۆمەڵەوە هاتووە و باکگراوەندێکی گوندیی هەیە، لەوەش خراپتر وەک هاوڕێکانی بێ شانس نەبوو، چوونکە باوکی حەماڵ بوو لە گومرگ.، یەکێکی تر لە گرێیەکانی بریتی بووە لە سڕینەوە و شەرمنی بەرامبەر بە مێینە. بەڵام گرێی راستەقینەی نەوشیروان مستەفا بریتی بوو لە گرێ و فۆبیا لە بەرانبەر بنەماڵەی بارزانی و پارتی. چوونکە لە ماوەی نیو سەدەدا هەستی توندڕەوانەی ئەو پیاوە بەرامبەر بە پارتی و بنەماڵەی بارزانی هیچ گۆڕانێکی بەسەردا نەهات. ئەگەر جەلال تاڵەبانی و سەرکردەکانی تری ناو باڵی مەکتەبی سیاسیی، بەهەر هۆیەک بێت سەرئەنجام بوونەوە بە دۆستی پارتی و بنەماڵەی بارزانی، کەچی نەوشیروان خەونی دەرپەڕاندنی فیعلی پارتی لە ناوچەی سۆران و سنووردارکردنی دەسەڵاتی بنەماڵەی بارزانی و هەژموونیان لەسەر کوردستان تاکو مردنی لە کەللەی نەهاتە دەرەوە، تەنانەت هەندێک شارەزا لە زووەوە پێیانوابوو هەموو بانگەشە و ئەجیندا و هاتوهاوارێکی نەوشیروان بۆ یەک شت بوو، ئەویش وەک وتمان بۆ کورتکردنەوە و نەهێشتنی دەسەڵاتی پارتی و بنەماڵەی بارزانی. تەنانەت وەک بینیشمان یەکێک لە پاڵنەرەکانی هاتنە دەرەوەی لە یەکێتی دەگەڕایەوە بۆ ڕێککەوتنی ستراتیجی نێوان یەکێتی و پارتی، گەرچی ئەو ڕێککەوتنە کۆتایی هێنا بەویستی سڕینەوەی هەردوولا بە یەکتر، بەڵام لای نەوشیروان ئەم پرنسیپە واتای تەسلیمبوونی مام جەلالی بە بنەماڵەی بارزانی دەبەخشی.

د.جەمال نەبەز لە کتێبی “کوردستان و شۆڕشەکەی”دا، دەنووسێت: جەلالی حاجی حسێنی کەلەش، ئەو کوردەی هاوبیری “کاژیک” بوو، لەکاتی نێوبژیکردنی شەڕەقەچی سەرکردەکانی پارتی و یەکێتیدا، لە نەوەتەکاندا کوژرا، جارێکیان لە کاک نەوشیروانی پرسیبوو، لە نەمسا باوەڕنامەی لە چیدا وەرگرتووە؟. کاک نەوشیروان بە پێکەنینەوە گوتبووی باوەڕنامەی لە “مەلایکوژیدا” وەرگرتووە. ئەم دەربڕینە لە رووکەشدا زۆر سادەیە، بەڵام گوزارشت لە هەستی راستەقینەی نەوشیروان دەکرد، ئەگەر وانەبێت چۆن فەرمانی دەدا بە تەقاندنەوەی نارنجۆک لە بەردەم قوتابخانەیەکی کچاندا کە بەهۆی ڕێکەوتننامەی ئاشتی یانزەی ئادارەوە ئاهەنگیان دەگێڕا. نەوشیروان مستەفا بە درێژایی پەنجا و سێ ساڵ گرێیەکی گەورەی دەروونی بەرامبەر بنەماڵەی بارزانی هەبوو، هەرچەند ئەمە نامەوێت ببینە پارێزەری بنەماڵەی بارزانی، بەڵام ئەمە هیچ لەو راستییە ناگۆڕێت لە بارەی بوونی گرێی بنەماڵەی بارزانی لەلایەن نەوشیروانەوە.

تەنانەت لە رووداوەکانی حەقدەی شوباتی 2011دا هەموو وزەی جەماوەری ناڕازی و خۆپیشاندەرانی، لە بارەگای لقی چواری پارتیدا خاڵی کردەوە. ئەمە خیانەتی دووەم بوو، لە دوای ئەوەی خۆپیشاندەرانی بە ئاژاوەگێڕ و تێکدەر لە قەڵەم دا، پاشتریش لە لە 2011-3-13ەوە لە شاشەی تیقییەکانەوە دەرنەکەوت و هیچ قسە و لێدوانێکی نەبوو، تاکو لە پرسەی دایکی مەسعود بارزانیدا و دوای تەواوبوون و سەرکوتکردنی خۆپیشاندانەکان دەرکەوتەوە.
حەمەسەعید حەسەن، لە ساڵی 1994 لە وتارێکیدا لە ژێر ناوی "زەبروزەنگ و بەرژەوەندیی تایبەتی لە هەڵوەستی سیاسیی و گووتاری رۆشنبیریدا" ئەو نامەیەی نەوشیروان بە سەید کەریم بە بیر دەهێنێتەوە داوای پاکتاوی بەرەی "جود" بە تایبەتی پارتی دەکات لە رێی تیرۆر و جەنگی کورتخایەنی بە بەرنامەوە. ئەو لە وتارەکەیدا نووسیوویەتی: نەوشیروان لە نامەیەکدا لە 1983-3-23 بە سەید کەریم دەنووسێت "خۆت رەئی من لە شەڕدا باش ئەزانی، من هەرگیز لایەنگری شەڕی دوور و درێژخایەن و بێ بەرنامە نیم، لەگەڵ لایەنەکانی دیکە "جود"، من لایەنگری خۆ ئامادەکردن و دانانی بەرنامەی تەسفیە و موباغەتە و بڕاندنەوە و بەلاداخستنی شەڕەکەم لە ماوەیەکی کورتدا".
ئەم شەڕەش کە نەوشیروان باسی کردووە درێژکراوەی ئەو تەسفیە سیاسییە بوو چەندان کادری قیادە مەوقەتەی کردبووە ئامانج لەوانە "سدیق ئەفەندی، عەبدولی سوران، قادر بەنا، نوری حەمەعەلی و..هتد" کە هەریەک لەم کادرە نهێنییانەی پارتی لە سلێمانی بەشێوەی نادیار لەلایەن گروپەکانی سەر بە نەوشیروانەوە لەو سەروبەندانەدا تیرۆرکران.
ئامانجی سەرەکیی نەوشیروان مستەفا بڕاندنەوەی پارتی و هەژموونی دەسەڵاتی بنەماڵەی بارزانی بوو لە ناوچەی سۆران لە قۆناغی یەکەمدا، پاشان لە سەرتاسەری کوردستاندا لە قۆناغی دووەمدا. هەر لەم روانگەوە ئەوکاتیش لە گەرمەی هەراوهوریای گەڕان و بانگەشە دیماگۆگییەکانیدا، پێموابوو گەمەکانی نەوشیروان لە بنەڕەتدا دژی پارتی و بنەماڵەی بارزانییە، ئەگینا نەوشیروان هیچ کێشەیەکی ئەوتۆی لەگەڵ یەکێتی نییە، ئەگەر کێشەشی هەبێت تەنیا کێشەی شەخسییە و لەگەڵ کەسی یەکەمی ناو یەکێتییە، بەڵام نەوشیروان کێشەی لەگەڵ هەموو پارتییەک و لەگەڵ بنەماڵەی بارزانی هەیە و بە بێ هیچ ماندووبوون و وچانێک لە ماوەی پێنجا ساڵدا بە دابڕان ئەو کارەی کرد و تا مردیش لە ژێر ناوی گۆڕان درێژەی بە هەمان شەڕەی براکان دا وەک خۆی لە کتێبی پێنجەکان یەکتر دەشکێنن بە وردی حکایەتەکانی دەگێڕێتەوە.

نەوشیروان چەند مارکسی بوو ئەوەندەش گۆڕانخواز بوو

لە ساڵی 2010ەوە پێداگریم لەسەر ئەوە دەکرد نەوشیروان مستەفا سەرکردەیەکی گۆڕانخواز نییە، بەو مانایەی بیەوێت ئەو کەموکوڕییانەی لە ئەزموونی دەوڵەتداریی کوردستاندا هەیە بەرەو چاکتر بیانگۆڕێت، بەڵکو ئەوە تەنیا بیانوویەکە بۆ درێژەدان بە شەڕێکی سەخت و شەخسی لەگەڵ سەرکردەکانی یەکێتی لە پێشیانەوە مام جەلال، ئەو مامەی بە درێژایی 40 ساڵ، مام و برا گەورەی نەوشیروان بوو، تا ئەو ئەندازەیەی ئامادەبوو خۆی بداتە بەر ئەو گوللەیەی ئاڕاستەی ئەو مامە دەکرێ. نووسەر و کادری پێشووی کۆمەڵەی رەنجدەران "عارف کەریم" باس لە سەرەتای کاری سیاسیی نەوشیروان مستەفا و کۆتاییەکانی ساڵانی شەستەکان دەکات و دەنووسێت "لەو ساڵانەدا نەوشیروان مستەفا دەستیکرد بە وەرگێڕانی وتەکانی ماو (کتێبە سوورەکە) هەروەها کتێبولکەکەی خەلیفەکەی ماو (لین پیاو) لەسەر شەڕی پارتیزانی، جگە لەوە مەرحوم شازاد جەمیل سائیب ئیمتیازی گۆڤارێکی مانگانەی وەرگرت بەناوی رزگاری و نەوشیروان مستەفا سەرنووسەرەکەی بوو. وتار و بابەتەکانی گۆڤاری ناوبراو چەپڕەوانە بوو، بیروباوەڕی ماوتسی تۆنگی تیادا بڵاودەکرایەوە". پاشان دەنووسێت "فاکتەری سەرەکی بڵاوبوونەوەی ماویزم لە کوردستاندا دەگەڕێتەوە بۆ هاتنی گروپەکەی سازمان ئینقلابی حزب تودەی ئێران کە توانییان سەرنجی مام جەلال رابکێشن بەلای خۆیاندا و بیگۆڕن بۆ کەسێکی ماویست، دواتریش نەوشیروان مستەفا و کۆمەڵێک لە کادرە رۆشنبیرەکانی ناوچەکان و لقی سلێمانی بوونە هەڵگری ئەم بیروباوەڕە، بەندەش یەکێک بووم لەوانە".
لە قۆناغەکانی دواتردا نەوشیروان دەبێتە ئەندامی کۆمەڵەی رەنجدەران کە دیسانەوە ئەمیش رێکخراوێکی مارکسی لینینی بوو، دواتر لە پاش تیرۆری گوماناوی شاسوار جەلال "شەهید ئارام" سکرتێری ئەوکاتی کۆمەڵەی مارکسی لینینی، نەوشیروان دەبێتە سکرتێری کۆمەڵە، تا سەرئەنجام لە کۆتایی هەشتاکاندا لەناو باڵی جەلال تاڵەبانیدا دەیتوێنێتەوە. ئەگەر سەیر بکەین نەوشیروان مستەفا بەلانیکەمەوە چارەگە سەدەیەک وەک سەرکردە و لایەنگرێکی سەرسەختی بیروباوەڕی مارکسی کاریکردووە و خۆی ناساندووە، بەڵام دواتر لە کاتی نووسینەوەی یادداشتەکانی خۆیدا ئەوە روون دەکاتەوە هەرگیز باوەڕی بە مارکسیزم نەبووە. وەک خۆی لە بەرگی یەکەمی یادداشتەکانیدا "لە کەناری دانوبەوە بۆ خڕی ناوزەنگ" لە لاپەڕە 172 ئاماژەی بۆ کردووە هەرگیز باوەڕی بە کۆمۆنیزم نەبووە و هەرگیزیش رۆژێک لە رۆژان لە دڵەوە مارکسی نەبووە، بەڵکو بەیارێکی

ناچاریی بووە بە کۆکردنەوەی ئەو ژمارە بێشومارە گەنجەی ئەوکاتە لەژێر کاریگەریی هەژموونی مارکسیزمدا بوون. هەربۆیە لای من بەرزکردنەوەی دروشمی “گۆڕان”یش لە هەمان ئەو دروشمی “مارکسیزم”ە دەچوو کە نەوشیروان چارەگە سەدەیەک گەنجانی کوردیی پێ تەخدیر کردبوو، لە ساڵی 2011شدا لە وتارێکمدا نووسبووم هەر لەم روانگەوە دوورنییە دوای دە ساڵێکی تر ئەگەر عومر باقی بێت، لە بەرگێکی تری یاداشتەکانیدا نەڵێت، من بڕوام بە گۆڕان و ریفۆرم نەبووە، بەڵکو ئەوە پاساوێکی باش بوو بۆ ئەوەی خەڵک بە ئامانجە سیاسییە تاکە کەسییەکانم کۆ بکەمەوە. بە کورتی نەوشیروان چەند مارکسی بوو، هەر ئەوەندە گۆڕانخواز بوو.

پاکتاوی سیاسیی.. نەریتی هەمیشەیی نەوشیروان مستەفا

نەوشیروان مستەفا لە دەستپێکی کاری سیاسیی خۆیەوە تا کۆتایی ژیانی، بڕوای بە تەسفیە و پاکتاوی نەیارە سیاسییەکانی هەبووە، ئەگەر لە قۆناغەکانی شاخدا لە رێی ئۆپەراسیۆنی پێشمەرگانەوە ئەو پرۆسەیەی بەڕێوە بردبێت، ئەوا لە قۆناغی دوای راپەڕیندا هەرچەند بۆی کرابێت هەمان کاری کردووە و هەر کاتێکیش توانای نەبووبێت، میکانیزمی تری دۆزیوەتەوە، وەک ئەوەی لە رێی خۆپیشاندانەکانەوە نەخشەی بۆ کێشابوو و یەکەم چرکەی لە ئێوارەی 17 شوباتی 2011 دەستپێکرد و دواجار لە رۆژی 19 نیسان بە تووڕەیی دەسەڵات و بڵاوەپێکردنی خۆپیشاندەران کۆتا هات. دیسان لە ساڵی 2015 سواری شەپۆلی ناڕەزایەتی مامۆستایان و فەرمانبەران بووەوە، ئاڕاستەی خۆپیشاندانەکانی خستە خزمەتی شەڕی کۆنە قینی خۆی لەگەڵ پارتی، ئێمە ئەگەر سەیر بکەین، نەوشیروان ویستوویەتی بە هەر نرخ و رێگەیەک بووە پارتی و بنەماڵەی بارزانی تەسفیە بکات، یان بەلانیکەمەوە پەراوێزیان بخات لەسەر شانۆی سیاسیی. هەرچەند ئەوە مافی خۆی بوو، بەڵام ئێمە مافی خۆمانە بڵێین نەوشیروان بە ماسکی گۆڕان و گۆڕینی سیستمی سیاسیی دەموچاوی خۆی داپۆشیبوو.

محەمەد حاجی مەحموود، لە بەرگی چوارەمی یاداشتەکانیدا “رۆژمەری پێشمەرگەیەک” دەنووسێت “نەوشیروان مستەفا لە کاتی هەڵبژاردنی یەکەمی پەرلەمانی کوردستان داوای لە ئێمە دەکرد هێزی خۆمان بە دژایەتی پارتی یەک بخەین و لە یەکێک لە کۆبوونەوەکاندا وتی: دەمانەوێ یەکێتی نیشتمانی بەرامبەر پارتی سەربکەوێت، منیش لەوانەیە کێشەم هەبێت لەگەڵ یەکێتی و مام جەلال! بەڵام کێشە بە پێشکەوتنی میللەتەکەمە. من پێشکەوتنی میللەت لە پێشکەوتنی یەکێتی نیشتمانی کوردستانەوە دەبینم و ئێمە و ئەوەش شەڕشمان کرد بە

ئەوەی ماڵی مەلامستەفا نەیەنەوە و ببنە برابەشمان، من بە سەرکەوتنی یەکێتی و سەرکەوتنی مام جەلال هەموو توانای خۆم سەرف دەکەم". هەر بۆیە نەوشیروان لە پێش راپەڕین و دوای راپەڕین ئەندازیاری شەڕی راستەوخۆ بووە لەگەڵ پارتی، بە ئامانجی دەرپەڕاندنی پارتی و بنەماڵەی بارزانی، خۆی وتەنی تا بچنەوە لە کەرەج ببنەوە بە پەنابەر. ئەمەش بە نرخێکی گران تەواو بوو، بە تایبەت بە خوێنی هەزاران کەس و تێکچوونی شیرازەی کۆمەڵایەتی و سیاسیی گەیشتە خاڵی کۆتایی خۆی، بەڵام نەوشیروان چوونکە لایەنگری تەسفیە بوو، وەختێک یەکێتی لەگەڵ پارتی رێکەوتنی ئەنجامدا و بڕیاریاندا ململانێی دیموکراسی یەکتر بکەن، لە حزبەکەی جیابووەوە، ئەویش وەک رێگەیەک بۆ درێژەپێدان بە سیاسەتی تەسفیە و پاکتاوی سیاسیی.

وەنەبێت ئەم سیاسەتەی تەنیا بەرامبەر بە پارتی پەیڕەو کرد بێت، نەخێر ئەم سیاسەتە بەرامبەر بە کۆی حزبەکانی تری کوردستان لەلایەن نەوشیروان مستەفاوە پراکتیس کراوە. هەر لە حزبی سۆسیالیست و شیوعی و ئیسلامییەوە بیگرە تا دەگاتە کۆمەنیستە کرێکارییەکان. نەوشیروان مستەفا لە قۆناغی شاخدا ئەندازیاری پاکتاوی "حسک" بوو هەر بەبڕیاری ئەو شەڕێکی خوێناویی گەورە بەرپابوو لە نێوان یەکێتی و حسک، لەم نێوەندەدا بە بڕیاری فەرمی ئەو هەریەک لە "مام ئاراس، شێرکۆی شێخ عەلی، عەبدوڵڵا سوور" کە سێ سەرکردەی سۆسیالیست بوون شەهید کران، هەر لەو نێوەندەدا پاسۆک "حزبە کۆنەکەی رێبین هەردی" بێبەش نەبوو لە سیاسەتی تەسفیەی نەوشیروان مستەفا، پاساوی هێرشکردنە سەر پاسۆک و راوەدونیان بۆ ئەو بیانووە لاوازە دەگەڕایەوە گوایە "مولازم شوان" نزیکەی 15 پێشمەرگەی یەکێتی لە تراکتۆرێکدا کوشتووە، بەڵام پرۆسەی لەناوبردنی شیوعییەکان و شەهیدکردنی 90 پێشمەرگەی ئەو حزبە لە گوندی پشتئاشان و قەڵناقا لوتکەی ئەو سیاسەتە توندەی پاکتاوی سیاسیی بوو کە نەوشیروان مستەفا ببووە پێغەمبەری.

قادر رەشید "ئەبو شوان" یەکێک لە سەرکردەکانی پێشووی حزبی شیوعی لە کتێبەکەیدا بەناوی "پشتئاشان لە نێوان ئازار و بێدەنگیدا" باس لە شێوازی ئۆپەراسیۆنی قەلاچۆکردنی شیوعییە "تەحریفییەکان" لەلایەن نەوشیروان مستەفاوە دەکات و لە کتێبەکەدا هاتووە: هێزەکانی یەکێتی بە سەرکردایەتی نەوشیروان مستەفا لە بەهاری ساڵی 1983 هێرش دەکەنە سەر بارەگاکانی حزبی شیوعی عێراقی و پاسۆک و حسک لە گوندەکانی پشتئاشان، قەڵناقا، بۆڵێ، ئاشقۆڵکە و رێزگە. نزیکەی 90 کەس دەکوژرێن و چەندین کەس بریندار دەکرێن. ئەوەی جێگای سەرنجە شێوەی هەڵسوکەوتی نەوشیروان و هێزەکەیەتی لە شەڕەکەدا. کە پێنجەی

کچەک بەناوی ئەحلامیان بڕیوە بۆ ئەوەی ئەڵقەکەی لێ ببەن، تەرمی پێشمەرگەیەک بەناوی عەلی حوسێن لە ژێر خاک دەردەهێنن بە گەڕان بەدوای چەکەکەیدا و تەرمەکەش لە رەخی رووبارەکە بە جێدەهێڵن، کەسێک بەناوی ئەبومەکسیم خاوەنی 7 منداڵ دەبێت، بە ئەوەی دەست بکاتەوە دەدرێتە بەر گوللە و دەکوژرێ، ئەو دیلانەی پارەیان پێبووە رووت دەکرانەوە و بە دیلی دەکوژران. “هێندرێن”ی رووناکبیر کە لەو کاتە پێشمەرگەی حزبی شیوعی بووە دەڵێ: من خۆم گوێم لێبوو نەوشیروان لە رادیۆکەی خۆیانەوە دەیگووت، ئێمە وەک باڵندەیەک سەری حزبی شیوعی هەڵدەکێشین و دواتر پەڕوباڵییان هەڵدەکێشین. کەسێک وا قسە بکات، چاوەڕوانی هەموو شتێکی لێدەکرێت.
ئەم سیاسەتە لە قۆناغی تردا هەموو ئەوانەشی گرتەوە کە لەناو یەکێتی نەیاری سیاسەتی رەسمی بوون، بۆ وێنە خوێندنەوەی یاداشتەکانی “پشکۆ نەجمەدین” واتە “ئەزموون و یاد” بەرروونی ئەوەی تێدا دەبینرێت نەوشیروان مستەفا سەرباری ئەوەی ئاڵای شۆڕشی سەرکوت کردووە، تەنانەت فەرمانی بە لایەنگرانی خۆی کردووە هەمیشە دەستوچاوی سەرکردەکانی ئاڵای شۆڕش لە نەویشیاندا پشکۆ نەجمەدین ببەستنەوە. لە پاش راپەڕینیش ئەم سیاسەتە لە دژی پارتی و ئیسلامییەکان و زۆر دڵڕەقانەش بەرامبەر بە کۆمۆنیستەکان ئەنجام درا و درێژەی هەبوو، حاڵی حازریش نەوشیروان مستەفا لە ژێر دەمامکی گۆڕانەوە خەریکی تەسفیەکردنی سیاسییە بە تایبەت بەرامبەر بە پارتی. بۆیە کاتێک ئاوڕ لە مێژووی ئەم پیاوە دەدەینەوە هیچی تر نییە جگە لە چەند لاپەڕەیەکی خوێناویی لە تەسفیەکردنی چالاکوانە سیاسییەکانی کورد.

گۆڕانکاریی بە نەوشیروان مستەفا نەدەکرا

گۆڕینی دۆخی سیاسیی کوردستان و بنبڕکردنی دیاردەی گەندەڵی بە کەسێکی وەک نەوشیروان مستەفا نەدەکرا، چوونکە خۆی داهێنەری سیاسەتی فیفتی بە فیفتی بوو، خۆی بۆ یەکەمین جار کۆمیتەی حزبی لە زانکۆی سلێمانی کردەوە، خۆی یەکەم سەرکردەی حزبی بوو دەستی وەردایە کاروباری زانکۆ، نەک حەرەمی زانکۆی شکاند، بەڵکو دەیان موحازەرەی لە زانکۆی سلێمانی وتۆتەوە، خۆی بەرپرسی ئەو هەیکەلە ڕێکخستنە بوو یەکێتی هەیبوو، خۆی زۆربەی ئەندامانی پەرلەمان و کاربەدەستانی حکومی سەر بە یەکێتی تەشخیس دەکرد، خۆی دەستی باڵای هەبووە لەناو هێزەکانی پێشمەرگە و دەزگای زانیاریی و ئاسایشدا، تەنانەت لە یەک کاتدا سێ سەرکردەی سەر بە باڵەکەی، ئەو دەزگا هەستیارانەیان بەڕێوە بردووە “قادر حاجی عەلی- بەرپرسی دەزگای

زانیاریی، دانا ئەحمەد مەجید- بەڕێوەبەری گشتیی ئاسایش، مستەفا
سەید قادر- فەرماندەی هێزی پێشمەرگە". دواتریش وەزارەتی ناوخۆ و
پارێزگاری سلێمانی و دەیان پۆستی گرنگی تر دەکەونە بن دەستی
سەرکردەکانی باڵی ریفۆرم. تۆوی ئەو گەندەڵیییەی ئەوان باسی دەکەن
زادەی ئەو قۆناغەیە نەک ئێستا، ئەوسا کە دەسەڵاتیان هەبوو نەک
ئەوەی باسی چاکسازییان نەدەکرد، بەڵکو زمانی ئەوەیان دەبڕی رەخنە
بگرێت و بڵێت کوا پارەی قەرەبووی وشکەساڵی کە پارێزگاری ئەوسای
سلێمانی بۆ گردەکە و خودی خۆی خەرج کردبوو، هەموو
خۆپیشاند□کیان بە زەبری چەک سەرکوت دەکرد، وەک سەرکوتی
خۆپیشاند□کانی ساڵی 2006، کە لە سلێمانی و کەلار و هەموو
شوێنەکانی تر لەلایەن سەرکردەکانی ئێستای گۆڕانەوە سەرکوتکران.
تەنانەت بەپێی زانیارییە رۆژنامەوانییەکانی خۆم، تەنیا لە ماوەی
ساڵی 2003 تا ئەو کاتەی وازی لە یەکێتی هێنا، نەوشیروان مستەفا
بڕی یەک ملیۆن دۆلاری وەک مووچە و بۆ شەخسی خۆی وەرگرتبوو!!.
بەپێی زانیاریییەکان ساڵی 2003-2004 مانگانە (50.000) پ□نجا هەزار
دیناری سویسری وەرگرتبوو کە دەیکردە (600.000) شەش سەد هەزار
دیناری سویسری لەو ساڵەدا، هەروەها لەساڵی (2004-2005) مانگانە
(5) پ□نج هەزار دۆلاری وەرگرتبوو کە دەکاتە (60) شەست هەزار دۆلار
لەو ساڵەدا. پاشان لەساڵی (2005) هەتا مانگی دووی (2007) مانگانە
(50) پ□نجا هەزار دۆلاری وەرگرتبوو کە کۆی پارەی ئەو چواردە مانگە
دەکاتە (700) حەوت سەد هەزار دۆلار، پاش وازهێنانیشی لە یەکێتی و
بۆ دامەزراندنی کۆمپانیای وشە (10) دە ملیۆن دۆلاری لە مام جەلال
وەرگرتبوو. کەواتە ئەو کاتە دادپەروەریی لە کوێ بوو؟. ئایا کەسێک
لە چوار ساڵدا یەک ملیۆن دۆلار مووچەی وەرگرتبێت چۆن دەیتوانی
باسی ریفۆرم بکات؟، مەسەلەکەش ئەوە نییە ئەو پارەیە وەک مووچە
وەریگرتبوو، خۆزگە ئەوکاتە بیوتبایە ئەوە گەندەڵیییە و زۆرە. ئیتر
ئێمە چۆن ریشی خۆمان بدایەتە دەست کاکە نەوە گۆڕانمان بۆ ئەنجام
بدات، کە دوای مردنی خۆی گردێکی سەدان دۆنمی لە ناوجەرگەی
سلێمانی و کارگەی چیمەنتۆ و سوپەرمارکێت و پاڵاوگەی نەوتی لە دوا
جێما بێت؟.

20-5-2019

خۆرئاوای زەمین

نامەی ئەدەبی- نامەی: (ڕێبوار سیوەیلی) بۆ (سەباح ڕەنجدەر)

ڕەنجدەر گیان سڵاو:

کۆمەڵە نوێیەکەت: (سەرەتا وشەبوو)م خوێندەوە، ناڵێم زۆر بە وردی و دیقەتەوە، بەڵام تەواو چێژم لێ بینی. چێژی ئەو ڕوانگە بەرینەی، کە لە تەواوی دەقەکاندا هەیە. بەهەمان ئاست گوزارش لە خۆی دەکات. جار هەیە دەنگی ناو ئەم دەقانە لە دەنگی مرۆڤ دەچن، جارانێکیش ئەو دەنگە دەبێتە دەنگی ڕۆحێکی پەڕاگەندە بەناو هەموو ئەو شوێن و کاتانەدا، کە بوون تیایاندا لە شێوەی جۆربەجۆردا ئامادەیە. هیچ سنوورێك، یان پیرۆزییەك نییە ئەم دەنگە سڵی لێ بکاتەوە و نەیدوێنێ و بە زمانی نەهێنێت. زۆر جار ئەو دەنگە هەڵدەکشێ و خەبەر لە شوێنێکی دیکە دەدات، بەبێ ئەوەی ئەو شوێنە، یان بوون، یان میتافیزیکا بێت. زمانی ئەم دەنگە ناخۆکییەی تێکستەکان زمانێکی ئەوەندە ڕۆحییە، تێکەڵە بەهەر شتێك دەبێت و ڕەوان گوزارشی لێ دەکات. وەك ئەوەی وشەکان شلەیەك و ئاوەك بن هەمیشە بەئاسانی فۆرمی ئەو دەفرە دەگرن، کە دەڕژێنە ناوی.

(داواشم لە خاڵبەندی کردووە واز لە ڕاوەدوونانی ڕستە بێنێت)

نەبوونی نیشانەکانی خاڵبەندی لە تەواوی ئەم دەقانەدا، دەلالەتی ئازادیدان بە زمان زۆر فراوانتر دەکات. وەك ئەوەی ئەم زمانە خۆی لە هەر قەیدوبەندێك ڕزگار کردبێت، کە زمان لە ئازادیی دابڕ دەکات بەبێ ئەوەی هەست بە غیابی مانا بکەین. بەم جۆرەش، نیشانەکانی خاڵبەندیی پووچ دەکرێنەوە و زمان ئەو ئارایشکردنەی ڕەت دەکات و بە ڕووتوقووتی دێتە دوان. هەڵبەت دەزانم، کە لە دیوانە دووبەرگییەکەشتدا تا ڕادەیەکی زۆر ئەم بنەمایەت پەیڕەو کردووە، وەك ئەوەی بتەوێ پێمان بڵێیت: نیشانەکانی خاڵبەندی هیچ مانایەك لە شیعر زیاد و کەم ناکەن، پێویستە شیعر هەر بەو تەنە گەردوونیی و بێ ئارایشەی سەرەتای خۆی بمێنێتەوە. بێگومان ئەمە یارمەتیدانی خوێنەریشە بۆ ئەوەی مانای حازربەدەست لە میانەی ڕەچاوکردنی خاڵبەندییەوە، وەرنەگرێت و بەخۆی مانا لە دەقدا بدۆزێتەوە. بەم جۆرەش شیعرێك، کە خۆی ئازادە لە وێناکردنی جیهاندا، ئازادییش بە خوێنەر دەدات، کە ئازاد بێت لە تێگەیشتنیدا.

سەرەتا وا دەزانیت بە ئاسانی خۆیان نایەن بەدەستەوە و کەشێکی زەینی و توێخێکی ئەستوور ڕێدەگرن لەوەی بە ئاسانی بچینە

ناویانەوە، کەچی پاش خوێندنەوەی چەند دەقێك و بەینی ئەو توێخە و ناسینی ئەو کۆشە زەینییە، خوێنەریش ڕەنگی ئەو دەنگە شلە دەگرێت و شتەکان لە خەیاڵی خۆیدا وێنا دەکات و جیھانی ناو دەقەکانی بە ڕوون دەبێتەوە و ڕەوان. من دەزانم ئەو ڕێگرییە بەئەنقەست دروستنەکراوە، بەڵکو ئەوە فەرھەنگی تایبەت بە شاعیر و فۆرمگرتنی زمانەکەیەتی، کە منی خوێنەر ناچار دەکات لە فەرھەنگی تایبەت بە خۆم و ئەو زمانە شیعرییەی خووم پێوە گرتووە، بێمە دەرەوە بۆئەوەی بتوانم مامەڵە لەگەڵ ئەم زمان و فەرھەنگە شیعرییەی تێدا بکەم.
ئەمەش جێی دەستخۆشییە، کە شاعیر فەرھەنگی شیعری تایبەت بەخۆی ھەبێت.
گرنگترین تایبەتمەندیی ئەم دەقانە ئەو ھەوڵدانەیە، کە ناچارمان دەکات ڕوانگەی خۆمان بە شتەکان و پەیوەندییەکان و خووپێوەگرتووەکان بگۆڕین و جیھان بەو جۆرە ببینین، کە لێرەدا و لەم دەقانەدا بوار بە بینینی خۆی دەدات. ئەزموونێکی زۆر شیعر نووسین، کە لە دیوانە دووبەرگییەکەتدا ھەیە، لەم کۆمەڵەیەدا زۆر ڕوونبێتەوە بەبێ ئەوەی لە قووڵایی کەم بکاتەوە و لە ئاستی زمانە شیعرییەکە بھێنێتە خوارەوە.
لایەنێکی دیکەی ئەم دەقانە ئەو ڕێچکە پەروەردەییەی کە لە دەقەکاندا گیراوەتە بەر، پەروەردەکردنی ناخ و ھەوڵدان بۆ ئەوەی جیھان بەشێوەیەکی دیکە ببینرێت و ناخ و دەروون لە چەقبەستوویی ڕزگار بکات. ئەمە ئەرکێکی زۆر گرنگی شیعرە، کە بتوانێت پەروەردەمان بکات و تامی ئاڵۆزی و بەھەڵە تێگەیشتن و بڕیاری پێشینە و حەسوودی و دڵڕەقی لە مرۆڤدا بڕەوێنێتەوە. شاعیرە باش و بیرکەرەوەکان دەتوانن ئەم شیاوەکییەی شیعر بدۆزنەوە و جیھانی پێ دابڕێژنەوە وەك ئەوەی پێویستە ھەبێت، نەك وەك ئەوەی کە ھەیە. ئەم ڕوانگە لە دەقەکاندا و بە ھەمان ئاستی بیناکەرانە و دوورکەوتنەوە لە کەف و کەوڵ و ئاھ و ناڵەی پڕ لە زیادەڕۆیی و وشە ڕێزکردن، درەخشانییەکی ڕوونی بەم دەقانە بەخشیوە. لە ڕاستییدا توانیوتە (وشە بکەیتە سەرەتا) و سەرەتاییبوونی وشە و دەسەڵاتی وشە بەرجەستە بکەیت، ھەر بە وشەش لەگەڵ ڕەگەزەکان و شێوەکانی بوون و ساتەکانی بەدیارکەوتن و بەرجەستبوونی دیار و نادیارەکانی ژیان بدوێنیت.
لەمەدا وێنەکان و خەیاڵکراوەکان و وێناکردنەکان تەواو سەرکەوتووانەن لە پێکگەیاندنی خەیاڵ و بیرکردنەوەی خوێنەر بە خەیاڵ و وێناکردنەکانی ساتەوەختی شیعریی شاعیر.
(باران لەدار بەریدامەوە ناو چاڵی گولڵەیەك
چڕۆڵکی عەل و حە پەل دەمخوات)

یان:
(بوومەتە گەی زەوی بە چواردەوری هەمووواندا دەسووڕێمەوە)
هەرچەندە زمانەکەی بەرز و ڕەوانە و خوێنەر پەلکێشی مانای قووڵ دەکات و ناچاری دەکات گۆشەنیگاکانی بۆ شتەکان بگۆڕێت، بەڵام خۆدواندنێکی بەردەوامیی شاعیریشە لە جیهانێکدا، کە هەموو شت تیایدا ئاڵۆز بووە، کەچی ئەو دەیەوێت بە وشە جیهان ڕێکبخاتەوە.
لە چەند شوێن هەستم کرد هەڵەی بچووکی تایپیش هەر هەیە، ڕەنگە پێویست بێت جارێکی دیکە پێداچوونەوەی بۆ بکرێت.
خۆشەویستییم.

ڕێبوار سیوەیلی
2020/5/23 هەولێر

کتێب/ گوڵەستێرەکان کوژانەوە ... نووسەر/ کەریم کاکە

بابەت/ یادەوەری
چاپ/دووەم – ٢

بەر لە خوێندنەوە، ئەو چەند دێرە بخوێنەوە
گوڵەستێرەکان کوژانەوەد یادەوەری پێشمەرگەیەک، سادەیەد پێشمەرگەیەک ، نیوەی دووەمی، هەشتاکانی، سەدەی بیستەم با بۆ خوێنەری خۆ بەڵام ئەو سەرهاتانەی لێرە دەیانخوێنیتەوە نە زادەی خەیاڵن نە هەڵبەستراون، هەموویان بینراون و لە نزیکەوە بیستراون، کەسەکان یەک یەک لەو گەڕێن و لە بەر چاون، ئەوە هەیە بە زمانی، ئەدەبێ گێڕدراوەتەوە و پەنجەی هونەرکاریی بە شێوەیەکی وا گەیشتۆتە، لە هەندێ جێ ڕەنگە بە خەیاڵ خۆی پیشانی، تۆی خوێنەر بدات.
گوڵەستێرەکان کوژانەوە، لە ناو خۆیدا بەش بەشە، هەر بەشەی لە بن ناونیشانێکی بەرفرە، هەندێ لەو ناونیشانەش بە سەر بەشی لە خۆیان بەر تەسکتر… تایبەتمەندییەکی کتێبەکە ئەوەیە، تۆ لە هەر بەشێکەوە بەری لێبگریت، ڕەنگە هەست بە پسانەوە نەکەیت، واتە لە شێوەی

چەپکێ کورتە چیرۆک، هەرچەندە بەشەکانیش بە سەرێ داوە بە یەکەوە بەستراون و دەکرێ وەک چۆن ڕۆمانێ دەخوێنیتەوە، وا بەری لێبگریت، لەو کاتەش هەستدەکەیت رستی، بەستنەوە هەیە، جا تۆ ئەگەر دەتە خوێندنەوەی ویست بهاوەژێ بەر دەی خۆت، لە کوێوە لێ دەست پێدەکەیت. گوڵەستێرەکان کە نزیکەی سەت وەهەشتاوهەشتت هەزار وشەیە، بەری چەند ساڵان، بەری سێزدە چواردە ساڵە تەمەنە(١٩٩٨-٢٠١١) هەشتا بنی نەهاتووە، ئەگەر مەرگ نەرەبەی نەکات و زوو نەگات، لەگینە بە دوایدا بێ، ئاخر گوڵەستێرەکان بۆ من ئەو داستانەیە، ئەگەر هەزار و یەک شەویش، هەر شەوەی هەزار و یەک لاپەرەی لێبگێڕمەوە بنی نایە. گوڵەستێرەکان کوژانەوە بەر لەوەی لە ساڵی ٢٠١٢ بە بێ سەریەکەوە چاپبکرێ، پێیتر لە سێ چوار بەرگی گچکە چاپکرا بوو، بەر لەوانیش، لەتەرێ و لەوێ، هەندێ بەشی لە گۆڤار و ڕۆژنامان، لە سایتان بڵاوکرابوەوە.

[بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ….]

سوێند … شیعری شەهید زانا مەحموود حەمزە

- سوێند بو منداڵی خۆڕاگرتوو و
  کچانی خۆبەخت کەری.. نەو سوپێری گیان لە دەست چوون ،
  بە گیانی ئاوارە بووی .. زەریای ئاران,
  بە تێکۆشەکی یاخی بووی.. یاسای گەردوون.
  ئەو ئاسمانەم هەرگیز ناوێ ،
  کە ئەستێرەی خۆرێکی لە سەر ناوێ ،
  پێیان وابوو
  کە من مردم.. هەزارانی تێی وەك من ،
  لە ترسانا.. وەك هەر بەردێکی دێش داماو .
  بێ دەنگ ئەبن.

- پێم مهڵێ کەی .. بیر لە مردن ئەکەمەوە،
  پێم مهڵێ کەی .. لە مۆمێکی گەش گەشی سوور ئەڕەومەوە،
  پێم مهڵێ چۆن .. لە تروسکە بێزار ئەبم ،
  پێم مهڵێ کەی .. چۆن کلیلی خۆش بەختی خەڵك
  دێتە دەستم ،
  تا کانیاوی سوور یا زێڕین ..
  تا هەتایە بۆ هەزاران کێڵگە بەردەم،

ناوی کتێب:ڕۆژێکم لەگەڵ ئازارەکانی کچێك.. ئەحمەد کامەران

*بابەت: کۆمەڵە چریۆك
*نووسەر: ئەحمەد کامەران
*نەخشەسازی بەرگ: ئارێز عەزیز.
*چاپی یەکەم:2020
*چاپ:چاپخانەی فێربوون

[بۆخوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیلی ئێر□ بکەن ...]

ژیان و نائومێدی حەقیقی.. دانا

حەمید

لە کاتێکدا من ئەزانم، وە ئەتوانم بەوپەڕی هێزەوە لە ژیان نائومێدبم! بەڵام ناتوانم کە ئەم زمانەی لە قسەکردن و نوسین و دەربڕیندا، لەگەڵ خۆم و بەرامبەر بەکاریدەهێنم چ جۆرە زمانێکە، چ مانایەکی وجودی هەیە بۆم. نازانم! دەکرێ ئەم تەعبیرە لە تەنهایی و بێدەنگییەکانم، چرکەساتی ڕووداوی نوقسانییەک بێ لە مندا، کە هەستم پێنەکردوە، وەیان پێمنەزانیوە... یاخود پێمزانیوە و لە ئەنجامی کەمتەرخەمی و گۆشەگیری خۆمەوە بێ، شۆکێک بێ لە ئەنجامی دۆخی وجودی ژیانەوە، بێ ئەوەی پرست پێبکا هاتووە و میوانێکی ناوەختە رووبەڕووت بووەتەوە، جا بەهۆی هەر ڕووداوێکی ژیانەوە بێ، توشت بووە.

ئایا ئەتوانی خۆت دەرباز و ڕزگار بکەی یان نا لەم شۆکە، ئەمە بۆ من چەند تێگەیشتنێکی هەیە وەک ئەو خەڵکەی وێنای ئەکەی، ئەکرێ ئەو شۆکە درم و پەتا یەکی جا "ڕۆحی/جەستەیی" بێ، بەڵام بە "بەڵێ/نەخێر"، خۆشم نازانم! ئەزانم تەواوی جەستە و ڕۆحم کە هەستی پێئەکەم هیلاک و ماندوە، بەدەست کات و زەمەنەوە کە لەوانەیە هی کاتێکی دوورودرێژی لەمەوبەر بێ، یان هی کاتێکی تر بێ، ئەوەندەی هەستت پێکردوە لە نوکی پێتەوە تا مێشکت هەست بە ئازار ئەکەیت، ئازارێک زۆرجار ڕۆحی و زۆرجار جەستەی یان هەردووکیان پێکەوە، واهەست ئەکەی "پشت، سنگ، دەرون، سەرتاپایی هۆشت و جەستە و مێغزت" ئێشی هەیە.

بەقەولی (کامۆ): "لە هەمووی وەحشتناک و ناخۆشتر لەم بارودۆخەدا ئەو تامەیە کە لە دەمتدا هەستی پێئەکەی و دێتە دەرەوە... نەخوێنن، نەمەرگن، نەتا و ئەوانی تر..." لە جەستەت پێکهاتەیەکن لە هەموو ئەو درمە وجودی و ڕۆحییە، کە لە شۆکەوە دروست بووە. تەنها ئەوەندە لەم گەردونە گەشتووین و درکمان پێکردوە کە ئەوەیە: زمان ناتوانێ لە ئاست ڕووداوەکان تەئویلاتی خۆی هە بێ، لە بەرامبەر ئەو "ڕەش/سپی، ئازار/چێژ" و...، وەیان (خەیام) گوتەنی: " ئەم ژیانە نە سەرتایەکی هەیە و نە کۆتایی". قبوڵکردنیشی هەروا بەسادەیی ئاڵۆزە و تولەڕێیەکی ئەوەندە درێژە هەتا بڕۆی پێینا گەی، کە لە تەڵەی وجوددا هەیە، و پڕ بە گەرومان هاوار بکەین، چەند سەختە وەک ئینسانێک لەم سەردەمەدا ژیان بکەین.

تەمەنێــــک لە ژەنــــگ … نەوزاد بەندی

بە مناڵیی وامئەزانی
هەرچی شتە
ڕێی تێ ئەچێ
فڕێ بدرێ ،
بێجگە لە خەونەکانی من ..!

بەس وا نەبوو –
تەنا نەت پێچەوانە بوو ..
هەرچی شتی فڕێدراوە ،
بوون بە سەردار و ڤی ئای پی ..
هەرچی خەونی مناڵیشە ،
فڕێدران لەگەڵ دایبی ..